

родних ландшафтах та ін.);

3. Популяризація і громадська підтримка природоохоронної естетики;

4. Розробка критеріїв і методик оцінки естетичної цінності ландшафту;

5. Розробка методик оцінки естетичної цінності природних об'єктів для їх заповідання;

6. Викладання основ природоохоронної естетики у лісових вузах і технікумах, на біологічних, екологічних і географічних факультетах педвузів і університетів [2] та ін.

Нажаль, естетична деградація середовища нині викликає значне занепокоєння. Тому практика захисту дикої природи спрямована на охорону видів та їх угруповань, страждає односторонністю, бо практично не передбачає охорону недоторканості природи, в чому вбачається її доцільність і краса. Слід навчити людину це бачити і відчувати, що і є завданням екологічної естетики.

Література

1. Александрова Р.И., Смольянов А.В. Экология и мораль. – М.: Знание, 1984. – 64 с.
2. Борейко В.Е. Введение в природоохранную эстетику. – К.: Логос, 2002. – 200 с.
3. Грищенко В.Н. Эстетика и охрана птиц: вместо послесловия // Беркут. – Т. 6, в. 1-2, – С. 87-89.
4. Ермаков Д.С. Учимся решать экологические проблемы. – М.: Школьная пресса, 2002. – 112 с.
5. Каптерев В.Ф. Педагогическая психология. – СПб. – 489 с.

ВИКОРИСТАННЯ ДЕКОРАТИВНИХ НАСАДЖЕНЬ ЖОВТНЕВОГО ПАРКУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ БІОЕТИЧНОГО СТАВЛЕННЯ ПОЛТАВЦІВ ДО ФЛОРИ РІДНОГО МІСТА

Ворцєнньова М.С.

Полтавський ДПУ імені В.Г. Короленка

Природно-заповідний фонд Полтави, за даними Давиденко А.І., включає 33 території та об'єкти загальною площею близько 200 га. Це парки, сквери, бульвари, гаї, вікові дерева, які тісно переплітаються з пам'ятками історії та культури і становлять немов другу архітектуру міста. Усього в місті 2600 га зелених насаджень.

Коли Полтава стала губернським центром, вона була перепланована і забудована при безпосередній участі російських зодчих. У 1803-1805 рр. Губернський архітектор В. Амвросімов розробив проект планування, за яким Полтава мала стати „малим Петербургом”. Згідно з цим проектом межі її відсунулись на захід. Місто було розчленовано на квартали, його прикрасили

нові прямолінійні вулиці; багато невпорядкованих садиб і будівель зносилися зовсім або переносилися на нові місця. Тоді ж було прокладено і нову головну вулицю (тепер Жовтневу), яка з'єднувала старий центр (фортецю) з новим адміністративним центром, утвореним на історичному місці зустрічі полтавчан з російською армією, очолюваною Петром I, після Полтавської битви. Новий центр мав форму круглої площі діаметром 345 метрів, від якої радіусами розходилися 8 вулиць. Кожна з них закінчувалась у перспективі церквами, пам'ятниками або урядовими будинками.

Жовтневий парк – визначний зразок міської садово-паркової архітектури. Він має форму правильного кола і займає площу близько 6 га. Виникнення парку пов'язане з утворенням на початку XIX століття Круглої площі – нового адміністративного центру Полтави. У 20-х роках площу розбили на 4 сектори, утворивши палісадники з квітковими клумбами. У цих секторах-кварталах з 1804 по 1811 рік, за так званими „зразковими” проектами видатного російського зодчого А. Захарова та інших, було збудовано 7 великих адміністративних будинків у стилі російського класицизму, а в геометричному центрі кола на честь 100-річного ювілею Полтавської битви в 1805-1811 рр. споруджено монумент „Слави”.

У 30-х роках, коли будували приміщення Петровського Полтавського кадетського корпусу, на майдані розбили сквер і обсадили його тополями пірамідальної форми. У 1852 році сквер передали у відання відкритого з 1840 року кадетського корпусу. Звідси сквер одержав назву Корпусний сад.

Після того, як у 1880 році сад було передано місту, його обнесли огорожею з дроту, а з 1886 року його почали всуціль засаджувати деревами. Офіційно ж парк відкрито в 1909 році з нагоди святкування 200-річчя Полтавської битви. Якщо перші посадки склалися в основному з пірамідальних тополь, то за Радянської влади парк почали, так би мовити, облагороджувати. Поступово тут виріс парк з об'їздом навколо нього.

Корпусний сад має значну дендрологічну цінність – у ньому зростає близько 60 видів дерев і чагарників: клени, липи, горобина, груша, садовий жасмин звичайний, з екзотичних – бархат амурський, катальпа бігніонієвидна, модрина європейська, глід п'ятистовпчиковий, гледичія колюча, ялівець звичайний та козачий, магонія падуболиста, самшит вічнозелений.

Тут чимало й рідкісних дерев: ялина колюча та її чудові форми – срібляста, сиза, Костера, сосна Веймутова, сосна чорна, австрійська і навіть плакуча форма сосни звичайної. Ростає кілька різновидностей туї: західна Бодлера і західна Верейана. Ну й, звичайно, біла акація, дуб, в'яз, ясен, гіркокаштан, береза, шовковиця. На центральних алеях – багаті клумби з тюльпанів, троянд, чорнобривців, примул. Оксамитові газони та квітникові килими займають майже 1,5 тисячі м². У парку є чудовий витвір природи – горобина, що росте із стовбура білої акації.

У 2004 році під час перебудови центральної частини міста відбулося часткове оновлення парку: були вирубані старі дерева та замінені молодими саджанцями, побудовані нові та розширені старі алеї. У результаті реконстру-

кції Жовтневого парку був змінений якісний та кількісний склад клумбових насаджень, змінена їх структура у загальному парковому ландшафті. Так, за даними зеленбуду за березень 2004 року у Корпусному парку було висаджено багато молодих саджанців ялини колючої, кінського каштану, клену та ін.

Жовтневий парк, як і більшість парків міста, закладений ще на початку минулого століття, тому в його складі переважають природні елементи, але у зв'язку із сучасним оновленням зелених насаджень відбувається часткове знищення рослинного покриву та штучне насадження окультурених видів. Природні формації зберігаються переважним чином лише вздовж доріг, під старими деревами, понад парканами, між тротуарними плитами тощо. Наприклад, до оновлення Корпусного парку значною мірою були представлені формації пшінки весняної, барвінку малого, копитняку європейського. Зараз ці площі зайняті штучно висадженою газонною травою.

Декоративні види природної флори, які зростають у Жовтневому парку, є важливим резервом збільшення кількості садових декоративних рослин. Прикладом декоративних рослин є такі види як *Gaillardia pulchella* Foug., *Zinnia elegans* Jacq., *Buxus sempervirens* L., *Tagetes erecta* L., *T. patula* L., *Viola odorata* L., *Jasminum officinale* L., *Forsythia europaea* Dagen et Bald., *Datura stramonium* L., *Syringa vulgaris* L., *Parthenocissus quinquefolia* (L.) Planch., представники роду *Juniperus* L. та ін. Також до складу декоративних входять адвентивні види, зокрема *Calendula officinalis*, *Petunia × atkinsiana*, *Ricinus communis* L., *Canna indica* L., *Rudbeckia hirta* L., *Setcreasea purpurea* та ін. Декоративність багатьох із них є причиною їх знищення.

Жовтневий парк відзначається природною та культурною цінністю, має багату історію та неабияке значення для наукової діяльності, на його території активно здійснюється організація та проведення освітньо-виховної роботи. Тому парк представляє цінність у науковому, рекреаційному, культурно-естетичному та навчально-виховному значенні. Слід зазначити, що особливе місце посідає біоетичний аспект функціонального призначення Жовтневого парку. Це передбачає реалізацію низки завдань, які полягають у тому, щоб сформувати у населення бережливе ставлення до парку як до пам'ятки природи та архітектури, до природи рідного краю, виховати почуття патріотизму, любові до Батьківщини, допитливості, дослідницьких умінь і навичок.

ЗБЕРЕЖЕННЯ *GALANTHUS NIVALIS* L. НА ТЕРИТОРІЇ ЯРОШЕНСЬКОГО ЗАКАЗНИКА МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ НА ВІННИЧЧИНІ

*Габаль А.М., Стецюк Н.О.
Полтавський ДПУ імені В.Г. Короленка*

Нині серед багатьох екологічних проблем досить гостро постає проблема збереження біорізноманітності, адже нехтування законами розвитку